

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum inueniatur in animalibus brutis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

chor unico vocabulo cognoscere ratione finis, & nos ex possumus consistere in cognitione proportionis inrer finem, & id quod est ad finem: modo explicatur ex parte utriusque extremi scilicet finis, & eius quod est ad finem: & dicitur quod est cognoscere ex parte finis rationem finis: ex parte vero eius quod est ad finem, proportionem illius ad finem: & intendit per rationem finis, non quod quid est, ut distinguitur contra individuum: sed rationem formalem siue universaliter, siue particulari er, ut distinguitur contra rem, id est, quod oportet cognoscere rem, quae denominatur finis, ut fiat sub denominatione finis, uerbi gratia, Mulier preparata pro prandio, non solum nomen hoc futurum prandium, sed nouit ipsum ut finem, tunc, ubi, siue preparatiois &c. alioquin non ratiocinaretur ex prandio ad preparanda, nec moueret ad preparationem: & similiter nouit non solum has carnes, hanc horam &c. sed ut proportionatas nunc, hic, sic &c. ad talem finem: & hoc est perfecte cognoscere finem, & nosse rationem finis.

Et 3. dist. 27. q. 1. ar. 4. ad 3. Et ver. q. 24. art. 2. ad 1. Et 3. Ethic. lec. 4. & le. 5 cor. 1. Text. 42. tom. 2.

Lib. 2. ca. 24. & 22.

* Ca. 1. non longe a li.

Dam. lib. 2. cap. 24. Nicens li. 5. ca. 4. circa princ. lib. 2. Ar. p. 100.

luntas autem cum sit in ratione, ut dicitur in 3. de anima, non potest esse in brutis animalibus. ergo neque uoluntarium in eis inuenitur.

¶ 2 Præ. Secundum hoc, quod actus humani sunt uoluntarij, homo dicitur esse dominus suorum actuum: sed bruta animalia non habent dominium sui actus: non enim agunt, sed magis aguntur, ut Damasc. dicit. ergo in brutis animalibus non est uoluntarium. ¶ 3 Præ. Damasc. ¶ dicit, quod actus uoluntarios sequitur laus, vel uituperium: sed actibus brutorum animalium non debetur neque laus, neque uituperium. ergo in eis non est uoluntarium.

SED CONTRA est, quod dicit Philosophus in 3. Ethic. ¶ quod pueri, & bruta animalia communicant uoluntario: & idem dicunt Greg. Nicens, & Damasc. ¶

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, ad rationem uoluntarij requiritur, quod principium actus sit intra, cum aliqua cognitione finis. Est autem duplex cognitio finis, perfecta scilicet: & imperfecta. Perfecta quidem finis cognitio est, quando non solum apprehenditur res quae est finis, sed etiam cognoscitur ratio finis, & proportio eius quod ordinatur ad finem ipsum: & talis cognitio finis competit soli rationali naturae. Imperfecta autem cognitio finis est, quae in sola finis apprehensione consistit sine hoc, quod cognoscatur ratio finis, & proportio actus ad finem, & talis cognitio finis reperitur in brutis animalibus per sensum, & estimationem naturalem. Perfectam igitur cognitionem finis sequitur uoluntarium secundum rationem perfectam, prout scilicet apprehenso sine aliquis potest deliberare de fine, & de his quae sunt ad finem, moueri in finem, uel non moueri. Imperfectam autem cognitionem finis sequitur uoluntarium secundum rationem imperfectam, prout scilicet apprehendens finem, non deliberat, sed subito mouetur in ipsum. Unde soli rationali naturae competit uoluntarium secundum rationem perfectam: sed secundum rationem imperfectam, competit etiam brutis.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod uoluntas nominat rationalem appetitum: & ideo non potest esse in his, quae ratione carent. uoluntarium autem denominari dicitur a uoluntate, & potest trahi ad ea in quibus

est aliqua participatio uoluntatis secundum aliquam conuenientiam ad uoluntatem. & hoc modo uoluntarium attribuitur animalibus brutis, in quantum. s. per cognitionem aliquam mouentur in finem.

AD SECUNDVM dicendum, quod ex hoc contingit, quod homo est dominus sui actus, quod habet deliberationem de suis actibus. Ex hoc enim quod ratio deliberans se habet ad opposita, uoluntas in utrumque potest: sed secundum hoc uoluntarium non est in brutis animalibus, ut dictum est.

AD TERTIVM Dicendum, quod laus, & uituperium consequuntur actum uoluntarium secundum perfectam uoluntarij rationem, qualis non inuenitur in brutis.

ARTICVLVS III.

Verum uoluntarium possit esse absque omni actu.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod uoluntarium non possit esse sine actu. Uoluntarium enim dicitur, quod est a uoluntate: sed nihil potest esse a uoluntate, nisi per aliquem actum, ad minus ipsius uoluntatis. ergo uoluntarium non potest esse sine actu.

¶ 2 Præ. Sicut per actum uoluntatis dicitur aliquis uelle, ita cessante actu uoluntatis dicitur non uelle: sed non uelle in uoluntarij causat, quod opponitur uoluntario. ergo uoluntarium non potest esse, actu uoluntatis cessante.

¶ 3 Præ. de ratione uoluntarij est cognitio, ut dictum est: sed cognitio est per aliquem actum. ergo uoluntarium non potest esse absque aliquo actu.

SED CONTRA. Illud, cuius domini sumus, dicitur esse uoluntarium: sed nos domini sumus eius quod est agere, & non agere, uelle & non uelle. ergo sic agere, & uelle est uoluntarium: ita & non agere, & non uelle.

RESPON. Dicendum, quod uoluntarium dicitur, quod est a uoluntate. ab aliquo autem dicitur esse aliquid dupliciter. Uno modo directe, quod scilicet procedit ab aliquo, in quantum est agens, sicut calefactio a calore. Alio modo indirecte, ex hoc ipso quod non agit: sicut submersio nauis dicitur esse a gubernatore, in quantum desistit a gubernando.

Sed sciendum, quod non semper id quod

Super questionis sex articulum tertium.

Circa ceteros que istionis articulos usq; ad ultimum excludiue, nihil occurrit scribendum. Aduertendum tñ est, quod tertius articulus fundamentum est multarum ueritatum, cum de peccatis disputatur, & specialiter omissionum: unde & eo in locis proprijs utemur. Singulariter tamen nunc, ex hoc articulo commendandum est memoriae, quod ad rationem uoluntarij indirecte non sufficit potestas in uoluntate, & negatio prouisionis: sed oportet tria concurrere. s. posse, debere, & non uelle, aut non imperare. & propterea non ualet argumentum, Hoc potuit a uoluntate prohiberi, & non est prohibitum. ergo est uoluntarium. Et hoc est ualde notandum propter actus qui sunt ab anima sensitua, & generalia, & non ex precepto intellectus. Oportet. n. diligenter attendere, si debet, & quando debet impedire. Quamuis uero in secundo argumeto in isto sua responsionem occasionem dat disputandi, an obiectum moueat uoluntatem actiue. Sed quae de motiua uoluntatis erit specialis questio in littera, illiusque disertur. Sextus regulam tradit in iudicandis uoluntatis, contractibus &c. factis ex metu etiam cadente in constantem uirum, dum omnia huiusmodi uere uoluntaria docentur, quamuis aliquid habeant in uoluntarij admistum, ac per hoc si mala sunt actiua, ut perjuria, infamiae, & similia peccata sunt mortalia. Esto tamen cautus in materia tamen: quia Ecclesiasticae quod non solum est uoluntarium, sed plene uoluntarium, ut in quatuor sententiarum habes. Comparatur quoque humana iura, his quae metu sunt, libertatem plenam fouendo, non uoluntarium in his negando.

* In cor. 1.

Infra q. 71. arti. 5. ad 3. Et 2. dist. 3. ar. 3. cor. & ad 5. Et ma. q. 3. arti. 1. ad 2.

1. q. 1. co. 1. Et 4. dist. 1. ar. 3. cor. & ad 5. Et ma. q. 3. arti. 1. ad 2.

* Ar. p. 100.

* Lib. 2. ca. 24.